

KRONIEK VAN EEN KATHOLIEK FAMILIEWEEKBLAD

MATHIJS SANDERS

Leonard Jentjens, *Van strijdorgaan tot familieblad. De tijdschriftjournalistiek van de Katholieke Illustratie 1867-1968*, Cramwinckel, Amsterdam, 1995.
ISBN 90-71894-822. 248 pp. f 49,50.

De relatie tussen het katholicisme en de massamedia is in de loop der jaren aan nogal wat veranderingen onderhevig geweest. Na een lange periode waarin de kerk trachtte het gelovige volk te beschermen tegen de vermeende kwalijke invloeden van het gedrukte woord, werd met de emancipatie van het katholieke volksdeel in Nederland de belangstelling van de kerk voor de pers, als middel tot het mobiliseren van de bevolkingsgroep, groter. De afschaffing van het dagbladzegel in 1869 betekende een belangrijke mogelijkheid tot bloei van de confessionele kranten en van de geïllustreerde publieks-tijdschriften, die in de laatste decennia van de negentiende eeuw hun zegetocht begonnen. Binnen de ontwikkeling van de katholieke pers in Nederland neemt het geïllustreerde familieweekblad *De Katholieke Illustratie* een belangrijke plaats in. Gedurende meer dan een eeuw fungeerde dit kwantitatief en kwalitatief succesvolle periodiek als venster op de wereld voor tienduizenden katholieke gezinnen in Nederland.

In 1995 promoveerde Leonard Jentjens aan de Universiteit van Amsterdam op zijn studie *Van strijdorgaan tot familieblad. De tijdschriftjournalistiek van de Katholieke Illustratie, 1867-1968*, waarvan bij uitgeverij Cramwinckel te Amsterdam de handelseditie verscheen. Bron en object van onderzoek vormen de leggers met de ruim 1400 afleveringen van het tijdschrift, die zich bevinden in het Nederlands Persmuseum te Amsterdam. Vanuit

een communicatiehistorisch onderzoeksperspectief beschrijft Jentjens de ontwikkeling en de journalistieke geschiedenis van *De Katholieke Illustratie*, 'de vriend des huizes die wekelijks op bezoek komt'. Als gevolg van het vrijwel ontbreken van redactioneel archiefmateriaal concentreert Jentjens zich op het inhoudelijke aspect van het blad, van waaruit de ontwikkelingen en redactionele intenties van *De Katholieke Illustratie* worden gereconstrueerd. Centraal staat de vraag hoe de inhoud en de bladformule van het tijdschrift zich ontwikkelden in het licht van veranderingen in de Nederlandse samenleving en in het katholieke volksdeel in het bijzonder.

Jentjens' studie is vooral descriptief van aard. Na een inleidend hoofdstuk over de historie van het tijdschrift in het algemeen en de stand van zaken in het pershistorisch onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam, wordt in een viertal hoofdstukken de geschiedenis van *De Katholieke Illustratie* geanalyseerd. Elk hoofdstuk bestaat uit een schets van de desbetreffende periode, waarna aan de hand van de belangrijkste redactionele rubrieken de ontwikkeling van het blad wordt beschreven. In het slot-hoofdstuk wordt de geschiedenis van het tijdschrift gesitueerd tegen de achtergrond van de veranderingen in de samenleving gedurende de ruim honderd jaar (1867-1968) waarin het blad verscheen.

Wilde het blad in de beginjaren door middel van lering en vermaak het publiek vooral afschermen van de bedreigende buitenwereld en voerde het een langdurige strijd tegen de niet-katholieke pers, in de eerste decennia van de twintigste eeuw ontwikkelde *De Katholieke Illustratie* zich onder leiding van vooruitstrevende en cultureel ingestelde

publicisten als Maria Viola, C.R. de Klerk, J. Kalf en M. Poelhekke tot een modern en respectabel kunsttijdschrift. *De Katholieke Illustratie* zal echter vooral verbonden blijven met 'het Rijke Roomse Leven', de roemruchte rubriek waarin gedurende de periode van 1926 tot 1932 de kwantitatieve verworvenheden van de katholieke emancipatie en organisatiedrang breed uit werden gemeten in woord en beeld. Het is vooral deze rubriek die de latere beeldvorming rond het tijdschrift heeft bepaald. In zijn studie toont Jentjens aan dat het blad zich gaandeweg ontwikkelde van een strijdorgaan van een achtergestelde en geïsoleerde minderheid tot een familieblad voor het katholieke gezin, dat tegemoet kwam aan de groeiende behoefte aan deelname aan gebeurtenissen buiten de eigen kring. Daarbij ging onvoorwaardelijke trouw aan Rome en acceptatie van de bisschoppelijke censuur gepaard met een streven naar actualiteit en culturele vitaliteit. Wanneer in de jaren zestig de ontzuiling van de Nederlandse samenleving definitief doorzet en de commercialisering van het persbedrijf de ideële doelstelling van het blad gaat overheersen, valt voor *De Katholieke Illustratie* het doek. In 1968 kwam er een einde aan dit geïllustreerde familieblad, dat gaandeweg een integratiefunctie was gaan vervul-

len ten aanzien van katholieken in de Nederlandse samenleving.

De auteur is erin geslaagd een levend en verhelderend beeld te geven van het tijdschrift, zijn voornaamste intenties en de belangrijkste ontwikkelingen die het gedurende honderd jaargangen doormaakte. Het werk biedt een goed beeld van de journalistieke geschiedenis van het blad en draagt bij tot een beter begrip van de geschiedenis van het katholieke volksdeel in Nederland gedurende de periode van emancipatie en verzui-ling. Door *De Katholieke Illustratie* te plaatsen in de tijd heeft Jentjens de mentaliteit en de ideologie van dit bijzondere zuilgebonden periodiek treffend weten te typeren. Het boek is geen naslagwerk. Zo ontbreekt onder meer een chronologische lijst met namen van redacteurs en (vaste) medewerkers. Bovendien was het interessant geweest als Jentjens het blad had gesitueerd temidden van andere katholieke periodieken en niet-katholieke geïllustreerde familiebladen. *Van strijdorgaan tot familieblad* is echter een waardevol en lezenswaardig werk voor iedereen die zich bezighoudt met tijdschriftonderzoek en zich interesseert voor de geschiedenis van de katholieke pers en voor het geïllustreerde familieblad.